

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНИХ ПРОБЛЕМ МЕХАНІКИ І МАТЕМАТИКИ
ім. Я. С. ПІДСТРИГАЧА

УХВАЛЕНО

Рішенням Вченої Ради ІППММ
ім. Я. С. Підстригача НАН України
від 9.01.2024 протокол № 1

ЗАТВЕРДЖЕНО

Директор ІППММ
ім. Я. С. Підстригача НАН України
 Роман КУШНІР

9.01.2024

ПОЛОЖЕННЯ ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІТЬ
ТА ЕТИКУ АКАДЕМІЧНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН
ІНСТИТУТУ ПРИКЛАДНИХ ПРОБЛЕМ МЕХАНІКИ І МАТЕМАТИКИ
ім. Я. С. ПІДСТРИГАЧА НАН УКРАЇНИ

Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин Інституту прикладних проблем механіки і математики ім. Я. С. Підстригача НАН України (далі – **Положення**) регламентує основні засадничі особливості забезпечення академічної доброчесності в освітньо-науковій діяльності у Інституту прикладних проблем механіки і математики ім. Я. С. Підстригача НАН України (далі – **Інститут**) як невід’ємної складової системи забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності Інституту, при вирішенні питань кадрового забезпечення, підготовки науково-педагогічних кадрів та підвищення їх кваліфікації тощо.

1. Загальні положення

- 1.1. Положення застосовується в частині, що не суперечить чинному законодавству, загальнодержавній та внутрішній нормативній базі з урахуванням вимог Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, Постанов та Розпоряджень НАН України, чинних наказів Міністерства освіти і науки України, загальнодержавної нормативної бази.
- 1.2. Система сприяння дотриманню принципів академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин в Інституті передбачає формування нормативної бази, яка описує механізми впровадження принципів академічної доброчесності в науковому та освітньому процесах, регламентує заходи забезпечення дотримання принципів академічної доброчесності, процедури попередження та боротьби з порушеннями принципів академічної доброчесності.

До основних елементів нормативної бази, відносяться:

- положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Інституті;
- положення про комісію з питань академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин;

- інші нормативні документи щодо здійснення освітньо-наукової діяльності в Інституті, в яких у тому числі відображаються питання академічної доброчесності;

Для забезпечення дотримання та популяризації принципів академічної доброчесності, їх впровадження в освітньо-наукову діяльність Інституту може бути сформована комісія з академічної доброчесності, яка за необхідності, створюються наказами директора Інституту.

1.3. Інструменти впровадження принципів дотримання академічної доброчесності в освітній і науковій діяльності Інституту, які несуть просвітницьку функцію та за допомогою яких стає можливим попередження випадків порушення принципів академічної доброчесності, у тому числі:

- інформаційно-консультативне супроводження викладачів та здобувачів вищої освіти через ресурси бібліотеки, друк буклетів та постерів та інша діяльність з втілення принципів академічної доброчесності;
- реалізація програми підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників з питань етики та академічної доброчесності в освіті і науці;
- організація лекції основних стейкхолдерів вищої освіти з тематики переваг чесного навчання та реалізації наукових досліджень, цикли тренінгів для учасників освітнього і наукового процесів в рамках всеукраїнських та міжнародних проектів з академічної доброчесності, грантових програм тощо.

1.4. Інструменти контролю додержання принципів академічної доброчесності в освітній і науковій діяльності передбачають:

- здійснення анкетування учасників наукового та освітнього процесів на предмет порушень академічної доброчесності;
- обов'язкову перевірку наукових, навчально-методичних, кваліфікаційних робіт доступними засобами на наявність ознак академічного плагіату відповідно до створеної нормативної бази.

2. Управління процесом дотримання академічної доброчесності на інститутському та локальному рівнях

- 2.1. Управління процесом дотримання принципів академічної доброчесності на інститутському рівні модерують заступники директора з наукової роботи Інституту.
- 2.2. Управління процесом дотримання принципів академічної доброчесності в освітній діяльності Інституту та інформування здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук і співробітників Інституту про неприпустимість порушення принципів академічної доброчесності, а також реалізація заходів щодо запобігання проявам академічної недоброчесності здійснюється секціями Вченої ради Інституту.
- 2.3. Контроль за дотриманням принципів академічної доброчесності, реалізацію заходів щодо запобігання проявам академічної недоброчесності при здійсненні окремих напрямів наукової діяльності проводиться в частині:
 - діяльності наукових видань Інституту «Математичні методи та фізико-механічні поля», «Прикладні проблеми механіки і математики», «Фізико-математичне моделювання та інформаційні технології» - головним редактором, редакційною колегією, рецензентами;
 - проведення інститутських заходів наукового, науково-методичного і іншого спрямування (конференції, семінари тощо) – головами організаційних комітетів та організаційними комітетами заходів;
 - проведення захистів дисертацій на здобуття наукових ступенів – науковим керівником (консультантом) дисертації, головами і вченими секретарями спеціалізованих вчених рад, комісіями спеціалізованих вчених рад, усім складом спеціалізованих вчених рад;
 - захисту прав інтелектуальної власності – секціями Вченої ради Інституту та комісіями з академічної доброчесності;
 - виконання науково-дослідних робіт (далі – НДР) – науковими керівниками НДР, науковими відділами і Вченою радою Інституту.
- 2.4. Управління процесом дотримання академічної доброчесності здійснюють:

- з питань дотримання академічної доброчесності в освітньому процесі – завідувач випускової кафедри;
 - з питань академічної доброчесності в науковій діяльності – заступники директора з наукової роботи Інституту.
- 2.5. Популяризація принципів академічної доброчесності, інформування здобувачів вищої освіти про неприпустимість порушення принципів академічної доброчесності та реалізація заходів щодо запобігання проявам академічної недоброчесності проводиться у тому числі Радою молодих вчених і спеціалістів Інституту.
- 2.6. Інформаційно-технологічна діяльність щодо популяризації принципів академічної доброчесності, основ інформаційної грамотності та роботи з базами даних здійснюється бібліотекою Інституту.

3. Відповідальність за дотримання академічної доброчесності

- 3.1. Відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності під час здійснення освітньо-наукової діяльності покладається на здобувачів вищої освіти та співробітників Інституту.
- 3.2. Виявлення фактів порушення академічної доброчесності здобувачами вищої освіти під час здійснення освітньо-наукової діяльності здійснюється передусім викладачами та керівниками (консультантами) дисертаційних робіт; факти порушення академічної доброчесності співробітниками Інституту виявляються передусім керівництвом структурних підрозділів, спеціалізованої вченої ради, оргкомітетів конференцій, редакцій наукових журналів та збірників наукових праць.
- 3.2.1. Викладач може призначати такі види відповідальності для здобувачів вищої освіти, які порушили академічну доброчесність:
- зниження результатів іспиту, заліку тощо;
 - повторне проходження іспитів, заліків тощо.

- 3.2.2. Керівник дисертаційної роботи може призначати такі види академічної відповідальності для здобувачів вищої освіти, які порушили академічну доброчесність:
- повторне виконання окремого розділу (розділів) роботи.
- 3.2.3. Завідувач випускової кафедри, директор Інституту можуть призначати такі види академічної відповідальності для здобувачів вищої освіти, які порушили академічну доброчесність:
- виключення з числа претендентів на заохочувальні засоби;
 - проведення додаткової перевірки інших робіт, автором яких є порушник.
- 3.2.4. Директор Інституту, заступники директора, керівники структурних підрозділів Інституту можуть призначати такі види академічної відповідальності співробітникам Інституту, які порушили академічну доброчесність:
- проведення додаткової перевірки на наявність ознак академічного плагіату всіх робіт, автором яких є порушник;
 - відкликання з розгляду робіт, автором яких є порушник і підготовка яких була здійснена з порушенням академічної доброчесності.
- 3.2.5. Комісії з академічної доброчесності можуть визначати такі види академічної відповідальності:
- для здобувачів вищої освіти – виключення з числа претендентів на отримання заохочувальних засобів;
 - для співробітників Інституту – позбавлення права брати участь у конкурсах на отримання фінансування для проведення наукових досліджень та реалізації освітніх проектів, стипендій тощо.
- 3.3.6. Вчена рада Інституту може:
- обмежити участь порушника в наукових дослідженнях, виключення з окремих наукових проектів;

- рекомендувати до розгляду директором, Вченою радою, Радою молодих вчених і спеціалістів, посадовими особами призначення для порушника таких видів академічної відповідальності: виключення співробітника Інституту із Вченої ради, дорадчих і робочих органів Інституту або обмеження права на участь у роботі таких органів на певний термін; письмове попередження; позбавлення здобувача вищої освіти або співробітника Інституту стипендій Президента України, НАН України; відмова в присвоєнні співробітнику вченого звання, поданні до нагород, кваліфікаційної категорії; відрахування здобувача вищої освіти із закладу освіти або звільнення співробітника.

3.3. Рішення щодо академічної відповідальності за порушення академічної доброчесності може прийматись Комісією з академічної доброчесності.

3.4. За кожне порушення академічної доброчесності здобувачі вищої освіти і співробітники Інституту можуть бути притягнуті як до одного, так і до кількох видів академічної відповідальності залежно від рішення вказаних вище органів. Комісії можуть також розглядати питання щодо вчинення дій, які містять ознаки порушення академічної доброчесності, з наданням рекомендацій щодо притягнення до інших видів відповідальності, передбачених чинним законодавством України.

3.5. Застосування конкретного виду академічної відповідальності за порушення академічної доброчесності здійснюється з урахуванням:

- визнання порушником провини у порушенні академічної доброчесності, усвідомлення ним неприпустимості подальших порушень;
- факту співпраці з комісією, дирекцією та Вченою радою Інституту або відмова від співпраці під час розгляду справи про порушення;
- факту першого порушення або систематичності вчинення порушень, їх сукупності;
- ступеню впливу порушення на репутацію Інституту тощо;

- ступеню впливу порушення на якість та подальші результати навчання (для здобувачів вищої освіти) та здійснення освітньої і наукової діяльності (для науково-педагогічних та наукових працівників).
- інших обставин вчинення порушення.

3.6. У разі, якщо керівний співробітник Інституту не уповноважений приймати рішення про призначення окремих видів академічної відповідальності, він подає на ім'я директора Інституту клопотання про створення комісії з академічної доброчесності для розгляду порушення або про розгляд порушення Вченою радою Інституту (відповідно до повноважень комісії щодо призначення видів академічної відповідальності, які зазначені у пунктах 3.4-3.5 Положення). У клопотанні вказується обґрунтована інформація по суті порушення та пропозиція щодо виду академічної відповідальності для порушника. Не допускається подання клопотання без обґрунтованої інформації по суті порушення, з неправдивою інформацією про факт порушення, яка базується на неперевіреніх фактах, анонімного клопотання. Клопотання може бути також подано від імені здобувача вищої освіти у разі, якщо він став свідком порушення академічної доброчесності або готовий надати обґрунтовану інформацію щодо скоєння порушення академічної доброчесності з боку іншого здобувача вищої освіти чи співробітника Інституту.

3.7. Процедура розгляду факту порушення академічної доброчесності комісією з академічної доброчесності або Вченою радою Інституту складається з таких етапів:

- інформування особи про підозру у скоєнні порушення академічної доброчесності;
- проведення службового розслідування;
- підготовка протоколу про результати службового розслідування з висновками та визначенням виду академічної відповідальності.

3.8. Розгляд факту порушення академічної доброчесності проводиться конфіденційно з інформуванням про хід розгляду справи лише членів

комісій, вищестоящих посадових осіб та особи, що підозрюється у скоєнні порушення академічної доброчесності. При цьому особа, що підозрюється у скоєнні порушення академічної доброчесності, має право:

- ознайомитись із матеріалами, що розглядаються комісією або Вченою радою, протоколом про результати службового розслідування та іншою інформацією, яка відноситься до розгляду факту порушення;
- за власного ініціативою чи запитом комісії або Вченої ради надавати письмові пояснення по суті справи, а також відмовитись від пояснень;
- бути присутньою на засіданні комісії або Вченої ради на етапі розгляду питання про притягнення її до академічної відповідальності.

3.9. Вчена рада або Комісія з академічної доброчесності розглядає порушення і виносить своє рішення на підставі обґрунтованої інформації по суті порушення, результатами службового розслідування та з урахуванням пункту 3.5 Положення.

3.10. У разі незгоди з рішенням особи, яка призначає конкретний вид академічної відповідальності за пунктами 3.1-3.4 Положення, або відповідної комісії щодо притягнення до академічної відповідальності особа, що звинувачена у порушенні, має право на апеляцію. Апеляція подається особисто порушником на ім'я директора Інституту у десятиденний термін після оголошення рішення Вченої ради або комісії. У разі надходження апеляції, ініціатором якої є здобувач вищої освіти, що навчається в Інституті, або співробітник Інституту, розгляд апеляції здійснюється апеляційною комісією, створеною за наказом директора Інституту. У разі надходження апеляції за заявами сторонніх осіб (а також на виконання доручень відповідних державних установ) розгляд апеляції здійснюється за наказом директора Вченою радою Інституту.

3.11. Апеляція розглядається відповідною комісією у тижневий термін з наступного дня після виходу наказу директора про розгляд апеляції, якщо інший термін не зазначено в наказі. Висновки комісії оформлюються

відповідним протоколом та подаються на розгляд директору, який приймає остаточне рішення щодо результатів розгляду порушення.

4. Порядок перевірки навчальних, кваліфікаційних, науково-методичних та наукових робіт на наявність ознак академічного плагіату

4.1. Перевірці на наявність ознак академічного плагіату обов'язково підлягають:

- навчальні (реферати) та кваліфікаційні (дисертаційні) роботи здобувачів вищої освіти, які на етапі подання роботи до захисту перевіряються безпосередньо науковим керівником роботи або призначеним розпорядженням завідувача співробітником випускової кафедри;
- науково-методичні роботи (підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій, методичні вказівки), монографії, а також електронні твори, які на етапі рецензування призначеним розпорядженням завідувача співробітником випускової кафедри;
- наукові роботи (рукописи статей, тези доповідей, які надходять до редакцій наукових журналів або оргкомітетів заходів наукового, науково-технічного і науково-методичного спрямування (конференцій, семінарів, далі – конференцій), дисертації), які на етапі подання роботи в редакційну колегію журналу, в оргкомітет конференції, до розгляду Спеціалізованою вченою радою (залежно від типу роботи) перевіряються відповідальним секретарем наукового журналу (відповідальним секретарем конференції, секретарем спеціалізованої вченої ради) або іншими особами, що призначаються розпорядженням головного редактора наукового журналу (голови організаційного комітету конференції, голови Спеціалізованої вченої ради, завідувача випускової кафедри) відповідно до типу роботи;
- заключні звіти за результатами виконання НДР, що фінансуються за рахунок державного та/або місцевого бюджетів, які перед поданням на затвердження директором Інституту перевіряються науковим керівником НДР або іншими особами (внутрішніми та зовнішніми

рецензентами), що можуть призначатися розпорядженням заступника директора з наукової роботи.

Перевірка всіх видів робіт на наявність ознак академічного плагіату передує всім іншим процедурам розгляду.

- 4.2. Перевірка всіх видів робіт проводиться за допомогою доступних програмно-технічних засобів (далі – програми), які дають змогу згенерувати звіт за результатами перевірки (далі – звіт) зі встановленням факту наявності чи відсутності текстових та/або ілюстративних запозичень.
- 4.3. Програми можуть знаходитись у відкритому доступі або надаватись Інституту компаніями-розробниками на платній чи безоплатній основі. При цьому для підвищення об'єктивності перевірки для науково-методичних робіт, монографій, електронних творів і наукових робіт рекомендовано застосування принаймні двох програм. Залежно від поставленого завдання (перевірка тексту, таблиць, ілюстрацій тощо) особа, яка здійснює перевірку, самостійно обирає програму, функціональні можливості якої в максимальній мірі задовольняють поставленому завданню.
- 4.4. Алгоритм перевірки роботи на наявність ознак академічного плагіату визначається окремою інструкцією.
- 4.5. У разі, якщо за результатами відповідного аналізу звіту перевірки роботи на наявність ознак академічного плагіату встановлено коректність посилань на першоджерело для текстових та/або ілюстративних запозичень, то робота (залежно від її типу) допускається до захисту, рецензування або розгляду, рекомендується до друку, вважається такою, що пройшла внутрішнє рецензування.
- 4.6. Доцільність більш детального аналізу роботи визначає особа, відповідальна за перевірку. За необхідності для детального аналізу робіт можуть залучатись експерти:
 - для навчальних та кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти, науково-методичних робіт, монографій, електронних творів – з числа

висококваліфікованих спеціалістів, що працюють на кафедрі, розпорядженням завідувача випускової кафедри;

- для наукових робіт - з числа членів редакційної колегії розпорядженням головного редактора наукового журналу, з числа членів організаційного комітету розпорядженням голови організаційного комітету конференції, з числа членів Спеціалізованої вченої ради розпорядженням голови Спеціалізованої вченої ради, з числа висококваліфікованих спеціалістів, що працюють на випускової кафедрі розпорядженням або завідувача кафедри (залежно від типу роботи);
- для заключних звітів за результатами виконання НДР, що фінансуються за рахунок державного та/або місцевого бюджетів – з числа провідних вчених Інституту із відповідного наукового напрямку.

4.7. Якщо в результаті детальної перевірки роботи встановлено наявність незначних технічних помилок, що виявлені в оглядовій частині роботи, яка не описує безпосереднє авторське дослідження, виявлені текстові, ілюстративні запозичення та парафраза без належного посилання на першоджерело, така робота повертається автору на доопрацювання з можливістю надання на повторну перевірку. Причини повернення роботи зазначаються у протоколі перевірки. Після виправлення всіх зауважень відповідальний за перевірку проводить повторний детальний аналіз роботи та, у разі позитивного рішення, вона допускається до захисту, рецензії або розгляду, рекомендується до друку тощо.

4.8. Якщо в результаті детальної перевірки роботи відповідальним за перевірку встановлено факт наявності навмисних текстових та ілюстративних спотворень, спроб укриття запозичень, наявності у роботах ідей та наукових результатів, які отримані іншими авторами або інші прояви академічного плагіату, то вона не допускається до захисту, рецензування або розгляду, не рекомендується до друку, вважається такою, що не пройшла внутрішнє рецензування. В такому випадку автор(и) роботи притягаються до академічної відповідальності. Причини недопущення

роботи до захисту рецензування або розгляду, а також вид академічної відповідальності зазначаються у протоколі перевірки. Залежно від запропонованого виду академічної відповідальності рішення приймається у відповідності до пунктів 3.3 Положення. У разі виявлення зазначених вище фактів при перевірці заключних звітів за результатами виконання НДР за рахунок державного та/або місцевого бюджетів, вони рекомендуються для обов'язкового доопрацювання авторським колективом (без виділення додаткового фінансування).

4.9. У разі надходження апеляції за заявами сторонніх осіб або незгоди автора(ів) роботи з результатами перевірки процедура подання та розгляду апеляції визначається пунктами 3.10 і 3.11 Положення.

5. Заходи з попередження порушень академічної доброчесності в освітньо-науковій діяльності Інституту

5.1. Попередження порушень принципів академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин в академічному середовищі Інституту здійснюють випускова кафедра, інформаційно-аналітичний відділ та наукові підрозділи Інституту проведенням комплексу профілактичних заходів, основні з яких полягають в:

- інформуванні здобувачів вищої освіти та співробітників Інституту про необхідність дотримання правил академічної доброчесності, виконання цього Положення та інших загальнодержавних і інститутських нормативних документів, правил академічної етики;
- організації заходів з популяризації основ інформаційної культури;
- викладанні основ академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин в блоці загальних дисциплін, які викладають аспірантам;
- формуванні тематики кваліфікаційних робіт з використанням інновацій, що сприяють розвитку творчого підходу здобувачів вищої освіти до їх виконання;

- розповсюдженні методичних матеріалів з уніфікованим визначенням вимог щодо належного оформлення посилань на використані у письмових роботах;
- проведенні зустріч з представниками компаній-розробників програм перевірки робіт на наявність ознак академічного плагіату для здобувачів вищої освіти, наукових і науково-педагогічних працівників;
- створенні інформаційних та методичних матеріалів, присвячених інформаційній грамотності та попередженню плагіату, розробці інформаційних матеріалів щодо корпоративної культури на робочому місці та переваг чесного навчання;
- створенні та розміщенні в Інституті матеріалів, присвячених популяризації принципів академічної доброчесності серед осіб, що здобувають вищу освіту або науковий ступінь (банери, інфографіка, роздаткові матеріали тощо);
- розміщенні на веб-сайті Інституту кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти, наукових та методичних робіт науково-педагогічних працівників для забезпечення прозорості, чесності, відповідальності та інших принципів академічної доброчесності.

6. Прикінцеві положення

- 6.1. Положення вводиться в дію з наступного дня після його затвердження наказом директора Інституту.
- 6.2. Зміни та доповнення до Положення можуть вноситися за рішенням Вченої ради Інституту та наказом директора Інституту. У такому ж порядку Положення скасовується.
- 6.3. Відповідальність за актуалізацію Положення та контроль за виконанням його вимог несуть посадові особи Інституту відповідно до їх функціональних обов'язків.